

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ТА МОЖЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

У сучасному глобалізованому світі питання академічної доброчесності набуває ключового значення для забезпечення якості освіти та наукових досліджень. Поширення недоброчесних практик, таких як плагіат, фабрикація даних, списування та порушення етичних норм, становить серйозний виклик для систем вищої освіти багатьох країн. З огляду на інтеграційні процеси у сфері освіти, Україна активно адаптує міжнародні стандарти, зокрема щодо забезпечення академічної доброчесності. Однак ефективна реалізація таких стандартів потребує не лише нормативного забезпечення, а й впровадження практичних механізмів, перевірених міжнародним досвідом.

Важливими прикладами успішної політики академічної доброчесності є провідні університети світу – Harvard University (США), University of Oxford (Велика Британія) та University of Melbourne (Австралія). Їхній досвід показує, що дотримання принципів доброчесності можливе лише за умов поєднання чітких нормативних актів, ефективних процедур контролю та сформованої культури академічної етики серед студентів і викладачів.

У статті представлено порівняльний аналіз інституційних моделей забезпечення академічної доброчесності у провідних університетах світу – Harvard University (США), University of Oxford (Велика Британія) та University of Melbourne (Австралія). Визначено ключові елементи нормативного, інституційного та технологічного забезпечення академічної доброчесності, а також превентивні механізми формування академічної культури. На основі отриманих результатів запропоновано рекомендації щодо адаптації міжнародного досвіду в українському освітньому просторі. Обґрунтовано необхідність комбінованої моделі, яка поєднує етико-ціннісні засади, інституційну гнучкість та технологічно-превентивний підхід.

Ключові слова: академічна доброчесність, антиплагіат, університетська політика, міжнародний досвід, етика освіти, цифрові інструменти, освітня реформа.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому освітньому просторі академічна доброчесність посідає центральне місце в системі забезпечення якості вищої освіти. Вона визначає рівень довіри до результатів освітнього процесу та наукових досліджень, формує імідж університетів на міжнародному рівні та виступає важливим чинником інтеграції до європейського та світового освітнього простору.

Для України, яка реалізує масштабні реформи у сфері вищої освіти, питання академічної доброчесності має стратегічний характер. Забезпечення прозорості та доброчесності освітнього процесу є не лише вимогою часу, а й важливою умовою участі у глобальній конкуренції знань.

Міжнародна практика свідчить, що ефективні системи академічної доброчесності поєднують нормативні документи, інституційні механізми, цифрові технології та освітньо-превентивні програми. Саме тому аналіз досвіду провідних університетів світу є актуальним і практично значущим для розроблення дієвих моделей у вітчизняних закладах вищої освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Академічна доброчесність у науковій літературі розглядається як багатовимірне явище, що охоплює етичні, правові, організаційні та технологічні аспекти. Дослідженням академічної доброчесності займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Серед них можна виділити таких: С. Шестакова, О. Сухомлинова, О. Задоріна, О. Панич, О. Малишев, Ю. Каганов, В. Бахрушин, Є. Ніколаєв, Н.Костецька, N.Navryliuk, N.Batechko, Н. Durdas, Р. Boehm, S.Weeks, Т. Gallant, І. Glendinning, L Kolodziej, А. McKenzie та ін.

Дослідження S. Macfarlane, Т. Bretag, D. McCabe та інших науковців показують, що ефективна політика у цій сфері повинна поєднувати етичні засади та процедурні механізми, які забезпечують сталість системи.

Метою нашої статті є здійснити системний аналіз інституційних механізмів забезпечення академічної доброчесності у провідних університетах світу (Harvard University, University of Oxford, University of Melbourne) та визначити можливості їх адаптації до українського освітнього контексту.

Об'єкт дослідження – система академічної доброчесності у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – інституційні та організаційно-правові механізми забезпечення академічної доброчесності, включно з кодексами честі, антиплагіатними системами та процедурами академічної відповідальності.

Завдання дослідження:

- Визначити концептуальні засади академічної доброчесності та її роль у забезпеченні якості вищої освіти.
- Проаналізувати досвід провідних університетів світу щодо впровадження механізмів забезпечення академічної доброчесності.
- Охарактеризувати основні інструменти та процедури, які застосовуються для попередження та реагування на порушення академічної етики.
- Виявити чинники, що сприяють ефективності зазначених механізмів у зарубіжних освітніх закладах.
- Сформулювати рекомендації щодо адаптації та впровадження міжнародних практик в українську систему вищої освіти.

Методи дослідження. Для досягнення мети використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: *системний аналіз* – для виявлення структури та взаємозв'язків між складовими системи забезпечення академічної доброчесності, *порівняльно-аналітичний метод* – для зіставлення практик Harvard University, University of Oxford та University of Melbourne, *метод контент-аналізу* – для дослідження положень кодексів честі, внутрішніх регламентів та процедурних документів університетів, *інституційний аналіз* – для оцінки ролі управлінських та нормативних механізмів у підтриманні академічної культури, *узагальнення та синтез* – для формування практичних рекомендацій щодо впровадження ефективних моделей доброчесності в Україні.

Завдання дослідження:

- Визначити концептуальні засади академічної доброчесності та її роль у забезпеченні якості вищої освіти.
- Проаналізувати досвід провідних університетів світу щодо впровадження механізмів забезпечення академічної доброчесності.

– Охарактеризувати основні інструменти та процедури, які застосовуються для попередження та реагування на порушення академічної етики.

– Виявити чинники, що сприяють ефективності зазначених механізмів у зарубіжних освітніх закладах.

– Сформулювати рекомендації щодо адаптації та впровадження міжнародних практик в українську систему вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Академічна доброчесність є ключовою передумовою якісного функціонування системи вищої освіти та наукової діяльності. Вона забезпечує довіру до результатів навчання, наукових досліджень і дипломів, а також сприяє формуванню культури відповідальності та взаємоповаги в академічному середовищі. У глобалізованому освітньому просторі забезпечення академічної доброчесності розглядається не лише як етичний, а й як стратегічний інструмент підвищення конкурентоспроможності університетів. Розвинені освітні системи країн з високими академічними стандартами характеризуються інституційною зрілістю механізмів доброчесності, інтегрованих у всі рівні університетського управління.

Для України, яка перебуває на етапі системних реформ вищої освіти, вивчення досвіду провідних університетів світу може слугувати основою для адаптації найкращих практик. Розвинені освітні системи країн з високими академічними стандартами характеризуються інституційною зрілістю механізмів доброчесності, інтегрованих у всі рівні університетського управління..

Сучасні університети реалізують політику академічної доброчесності через поєднання нормативно-правових засад, організаційних структур, цифрових технологій та превентивно-освітніх заходів. Така політика не обмежується контролем за дотриманням правил, а формує ціннісні орієнтири, розвиває навички академічного письма та сприяє зміцненню академічної культури.

Особливо важливою є системність підходу – коли правила доброчесності є не лише декларацією, а діють через механізми виявлення порушень, санкції, превентивні інструменти та освітню роботу. Найкраще такі системи продемонстровано на прикладі провідних університетів світу (Гарвард, Оксфорд та Мельбурн).

Усі три університети – Гарвард, Оксфорд та Мельбурн – мають чітко визначену нормативну основу, яка регулює дотримання принципів академічної доброчесності. У випадку Гарварду ключову роль відіграє *Honor Code*, що фокусується на особистій відповідальності кожного студента. В Оксфорді діє *Code of Practice and Procedure on Academic Integrity*, який поєднує централізовані стандарти з автономією коледжів. Модель Мельбурна, заснована на *Academic Integrity Policy*, забезпечує системність та єдність правил для всіх учасників освітнього процесу.

Відмінності між університетами полягають насамперед у рівні формалізації та структурі впровадження: Якщо у Гарварді акцент робиться на внутрішніх етичних нормах і громаді, то в Оксфорді та Мельбурні – на процедурній регламентації та контролі з боку інституцій. Інституційна інфраструктура всіх трьох закладів включає спеціалізовані органи або посадових осіб, відповідальних за моніторинг і реалізацію політики доброчесності. У Гарварді це *Honor Council*, в Оксфорді – *Academic Integrity Officers* і колегіальні дисциплінарні комісії, а в Мельбурні – *Academic Integrity Office* та *Academic Misconduct Panels*. Такі органи виконують не лише контрольні, а й консультативно-превентивні функції. Характерною рисою є *чіткий розподіл відповідальності* між рівнями управління (факультетським та університетським), що підвищує ефективність і прозорість процедур.

В усіх трьох університетах застосовуються автоматизовані антиплагіатні системи, однак обсяг та інтеграція цих технологій суттєво різняться. Гарвард спирається на поєднання базових цифрових інструментів та особистої етичної відповідальності студентів. Оксфорд активно використовує автоматизовані перевірки текстів як частину внутрішньої процедури подання

робіт. Мельбурн же вирізняється комплексністю та масштабом цифрових інструментів, які охоплюють не лише виявлення плагіату, а й аналіз авторства та структурні перевірки. Таким чином, можна спостерігати еволюцію моделей від більш «етико-орієнтованої» до більш технологічно забезпеченої, що відображає загальні тенденції розвитку вищої освіти.

Однією з ключових відмінностей між розглянутими моделями є ступінь акценту на превентивних заходах. Гарвард традиційно покладається на виховання культури довіри та самоконтролю, доповнене тренінгами та просвітницькими заходами. Оксфорд поєднує обов'язкові курси та індивідуальне консультування, тоді як Мельбурн робить ставку на масові онлайн-курси, інформаційні кампанії та комунікаційні стратегії, які охоплюють усіх студентів і викладачів.

Такі підходи демонструють, що превентивні заходи є не менш важливими за контрольні механізми, а їх системна реалізація знижує кількість порушень у довгостроковій перспективі. Усі три моделі передбачають градацію порушень та пропорційність санкцій. Від попереджень і обов'язкових курсів – до відрахування з університету. Важливою складовою є процедура апеляції, яка забезпечує дотримання принципів справедливості та прозорості. Особливо розвинена система апеляцій у Мельбурні та Оксфорді, що свідчить про високий рівень процедурного захисту прав студентів. Якщо розглядати концептуальні особливості моделей, то зазначимо, що Гарвард має модель етико-центричної доброчесності, де першочергове значення має спільнота, а не контроль, Оксфорд – модель збалансованої автономії, яка поєднує централізовані стандарти та колегіальне самоврядування, Мельбурн – технологічно-превентивна модель, орієнтована на широке використання цифрових рішень та прозору комунікацію.

Розглядаючи нормативно-правові підходи інституційних моделей забезпечення академічної доброчесності університетів, констатуємо, досвід Harvard University, University of Oxford та University of Melbourne свідчить, що нормативна основа є ключовим елементом ефективної системи академічної

добročесності.У Гарварді центральним документом є *Honor Code*, який базується на принципах особистої відповідальності та честі.В Оксфорді діє *Code of Practice and Procedure on Academic Integrity*, що поєднує централізовані стандарти з автономією коледжів.У Мельбурні діє *Academic Integrity Policy*, яка охоплює всіх учасників освітнього процесу.

У той час як Гарвард робить акцент на внутрішній етичній культурі, Оксфорд та Мельбурн мають більш розгалужену процедурну базу, що забезпечує формалізований контроль. Усі три університети мають спеціалізовані органи або посадових осіб, відповідальних за реалізацію політики академічної доброчесності:у Гарварді – *Honor Council*, в Оксфорді – *Academic Integrity Officers* та дисциплінарні комісії, у Мельбурні – *Academic Integrity Office* та *Academic Misconduct Panels*. Ці структури не лише контролюють дотримання правил, але й виконують превентивні, консультативні та координаційні функції. В усіх університетах застосовуються антиплагіатні системи та цифрові засоби перевірки текстів. Гарвард спирається на етичні принципи та базові інструменти, Оксфорд інтегрує автоматизовані перевірки в систему подання робіт, Мельбурн використовує розвинену цифрову інфраструктуру, що дозволяє не лише виявляти плагіат, а й ідентифікувати стиль та авторство.

Ця еволюція від «етикоцентричного» до «технологічно-превентивного» підходу відображає загальні тенденції розвитку освіти.

Особливе місце посідають превентивні механізми. Якщо Гарвард розвиває культуру довіри через тренінги й просвітництво, то Оксфорд впроваджує обов'язкові курси та консультації, а Мельбурн зосереджується на масових онлайн-курсах, інформаційних кампаніях і комунікаційних стратегіях.

У всіх трьох моделях превентивна робота є невід'ємною складовою системи, що знижує рівень порушень і підвищує академічну культуру. Університети застосовують градацію санкцій залежно від серйозності порушення – від попередження до відрахування. Обов'язковим елементом є

процедура апеляції, що гарантує дотримання принципів справедливості та прозорості. Особливо розвинена така процедура в Оксфорді та Мельбурні. В університетах запроваджено концептуальні особливості моделей: Гарвард має етико-ціннісна модель із сильним акцентом на студентській відповідальності. Оксфорд – збалансовану модель централізованих стандартів та автономії коледжів, Мельбурн – технологічно орієнтована та превентивна модель з розвинутою цифровою інфраструктурою.

Аналіз інституційних моделей забезпечення академічної доброчесності у провідних університетах світу засвідчує, що ефективна система ґрунтується на поєднанні етичних засад, нормативно-правового забезпечення, інституційної інфраструктури та превентивної освіти. В українських умовах, з урахуванням триваючої реформи вищої освіти, доцільним є поетапне впровадження адаптованих елементів цих моделей.

Спираючись на міжнародний досвід, в українських університетах було б доцільно: розроблення єдиних стандартів академічної доброчесності на національному рівні, які б визначали базові принципи та механізми забезпечення доброчесності у всіх закладах вищої освіти, надання університетам автономії у деталізації внутрішніх політик, що дозволить адаптувати загальні вимоги до специфіки конкретного закладу (за аналогією з University of Oxford), обов'язкове закріплення процедур апеляції та пропорційності санкцій у нормативних документах університетів. Це сприятиме підвищенню довіри студентів до системи.

Інституційна інфраструктура має бути спрямованою на створення або посилення структурних підрозділів з питань академічної доброчесності (наприклад, Integrity Office), відповідальних за координацію політики на інституційному рівні, запровадженню посад уповноважених осіб (Academic Integrity Officers) на факультетах або в інститутах, які здійснюватимуть превентивну та консультативну діяльність, формуванню колегіальних дисциплінарних комісій з представництвом студентів, викладачів та

адміністрації для розгляду порушень – за зразком практики Оксфорду та Harvard University.

Якщо брати до уваги *технологічні інструменти*, було б доцільно звертати увагу на універсалізацію застосування антиплагіатних систем в усіх університетах з урахуванням міжнародних стандартів перевірки академічних текстів, інтеграцію автоматизованих систем перевірки в освітні платформи, що спростить контроль та забезпечить прозорість процедур (за аналогією з University of Melbourne) та використанню інструментів авторської ідентифікації та стилometricного аналізу, що знизить ризики замовних робіт та інших форм академічного шахрайства.

Превентивна та освітня робота: введення обов'язкових курсів з академічної доброчесності для студентів першого року навчання та аспірантів, які охоплюватимуть принципи, типові порушення та наслідки, системне підвищення кваліфікації викладачів з питань академічної доброчесності та використання цифрових інструментів, інформаційні кампанії та комунікаційні стратегії, спрямовані на формування ціннісної культури доброчесності, а не лише на контроль, підтримка студентських ініціатив, спрямованих на просування чесних академічних практик, – за зразком Гарвардської моделі *Honor Code*.

До *культурної та етичної складовою* віднесемо формування культури довіри й відповідальності, у межах якої академічна доброчесність сприйматиметься не як зовнішній контроль, а як спільна цінність університетської спільноти; підтримку етико-ціннісних підходів через студентські кодекси честі, які можуть співіснувати з офіційними нормативними актами; розвиток внутрішньої академічної комунікації, що сприятиме саморегуляції та зниженню рівня порушень.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Аналіз практик Harvard University, University of Oxford та University of Melbourne дає змогу сформулювати низку рекомендацій щодо можливостей адаптації міжнародного досвіду в українському освітньому середовищі. Ефективна

система академічної доброчесності не може бути повністю імпортованою, однак окремі елементи різних моделей можуть бути інтегровані з урахуванням національного контексту. В Україні особливе значення мають нормативно-правова визначеність, розвиток інституційної інфраструктури, технологічна модернізація, системна превентивна робота та прозорість процедур реагування на порушення.

Насамперед доцільно переглянути підходи до нормативно-правового забезпечення академічної доброчесності. Важливо не лише закріпити вимоги на рівні законодавства, а й сформувані зрозумілі, доступні та ціннісно насажені інституційні документи. Українські заклади вищої освіти можуть запровадити власні кодекси честі, подібні до гарвардського, що базуються на принципах довіри та відповідальності, а не лише на каральних механізмах. Водночас доцільним є впровадження уніфікованої термінології та базових принципів реагування на порушення на загальнонаціональному рівні. Це дозволить забезпечити єдність тлумачення понять «плагіат», «самоплагіат», «фальсифікація», «фабрикація» тощо, як це реалізовано в Оксфорді та Мельбурні. Оптимальним варіантом для України може стати створення єдиного рамкового документа на зразок *Academic Integrity Policy*, який кожен університет адаптуватиме відповідно до власної специфіки.

Наступним важливим напрямом є розвиток інституційної інфраструктури. Досвід Гарварду переконливо демонструє переваги створення спеціалізованих рад з академічної доброчесності як колегіальних органів, до складу яких входять представники студентів, викладачів та адміністрації. Це підвищує рівень довіри до ухвалених рішень і сприяє формуванню культури спільної відповідальності. Ефективною для українських університетів може бути також багаторівнева модель, подібна до оксфордської, коли питання розглядаються спочатку на факультетському рівні, а потім, за потреби, передаються до університетських структур. У перспективі варто створити національну мережу офісів академічної

добročесності, які б виконували методичну, координаційну та консалтингову функції, сприяючи уніфікації практик у різних закладах.

Не менш значущим є впровадження технологічних інструментів. Цифрова екосистема може стати важливою складовою ефективного контролю та запобігання порушенням. В українському контексті варто забезпечити університетам доступ до сучасних антиплагіатних систем, інтегрованих у платформи управління освітнім процесом, за аналогією до Оксфорду. Доцільним є також поступовий розвиток національної системи, яка передбачатиме не лише перевірку текстів на збіги, а й аналіз авторського стилю та відбитків, як це практикується в Мельбурні. Створення спільної міжуніверситетської бази даних підвищить ефективність перевірок і забезпечить єдині стандарти для всіх закладів освіти.

Водночас важливо пам'ятати, що жодна технологічна система не буде ефективною без превентивних заходів, спрямованих на формування культури академічної доброчесності. Українські університети можуть запозичити гарвардський акцент на цінностях – проводити вступні курси, тренінги та інформаційні кампанії, які б підкреслювали важливість чесності як базової академічної цінності. Доцільно також запровадити обов'язкові навчальні модулі з академічного письма, етики досліджень, відповідального цитування та запобігання плагіату для всіх студентів, подібно до практики Оксфорду. Додатковим інструментом може стати системна просвітницька діяльність – інтерактивні онлайн-курси, відкриті ресурси, консультативні центри, як це реалізовано в Мельбурні.

Система реагування на порушення повинна бути прозорою, поетапною та забезпечувати баланс між каральними та відновними підходами. Українські заклади можуть застосовувати диференційовані санкції, враховуючи тяжкість і характер порушення, як це передбачено в Оксфорді. Водночас доцільно запровадити можливості для освітніх або попереджувальних заходів у разі незначних порушень, що відповідає гарвардській моделі. Формалізована процедура, аналогічна до мельбурнської, з чітко визначеними етапами

розгляду, розслідування та апеляції, сприятиме підвищенню довіри до рішень адміністрації.

Усі ці елементи мають бути інтегровані у національну освітню політику. Необхідним кроком є включення вимог щодо дотримання академічної доброчесності до критеріїв акредитації освітніх програм та інституційної акредитації університетів. Важливо забезпечити фінансову та методичну підтримку закладів освіти, особливо регіональних, для запровадження цифрових рішень і превентивних програм. Доцільним є створення платформи обміну досвідом і найкращими практиками між університетами, що сприятиме поширенню інноваційних підходів і зміцненню єдиного простору академічної доброчесності в Україні.

Таким чином, адаптація міжнародного досвіду не передбачає механічного копіювання моделей, а вимагає комплексного підходу, що поєднує нормативні зміни, розвиток інституцій, використання технологій, просвітницьку діяльність та прозорі процедури реагування. Гарвардська етико-ціннісна, оксфордська -гібридна та мельбурнська технологічно-превентивна моделі можуть слугувати дороговказами для формування власної української системи академічної доброчесності, яка відповідатиме як міжнародним стандартам, так і реальним потребам національної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Bretag, T. (2016). Challenges in Addressing Plagiarism in Education. *PLOS Medicine*, 13(3), e1002183. https://www.researchgate.net/publication/259588307_Challenges_in_Addressing_Plagiarism_in_Education (дата звернення 25.10.2025).
- Macfarlane, B. (2017). The Ethics of Academic Integrity: A Critical Perspective. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 39(5), 529–540. https://etica.uazuay.edu.ec/sites/etica.uazuay.edu.ec/files/public/Researching%20with%20Integrity_%20The%20Ethics%20of%20Academic%20Enquiry%20%28%20PDFDrive%20%29.pdf (дата звернення 25.10.2025).

McCabe, D. (2005). Cheating Among College and University Students: A North American Perspective. *International Journal for Educational Integrity*, 1(1), 1–11. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1460677> (дата звернення 25.10.2025).

Harvard University. (n.d.). *Harvard Honor Code*. Retrieved from <https://honor.fas.harvard.edu>. (дата звернення 25.10.2025).

University of Oxford. (n.d.). *Code of Practice and Procedure on Academic Integrity*. Retrieved from <https://www.ox.ac.uk> (дата звернення 25.10.2025).

University of Melbourne. (n.d.). *Academic Integrity Policy*. Retrieved from <https://www.unimelb.edu.au> (дата звернення 25.10.2025).

SUMMARY

Sydorenko Olena. Academic integrity in higher education: a comparative analysis of international experience and possibilities for adaptation in Ukraine.

In today's globalized world, the issue of academic integrity is becoming key to ensuring the quality of education and scientific research. The spread of dishonest practices, such as plagiarism, data fabrication, copying and violation of ethical norms, poses a serious challenge to the higher education systems of many countries. Given the integration processes in the field of education, Ukraine is actively adapting international standards, in particular regarding ensuring academic integrity. However, the effective implementation of such standards requires not only regulatory support, but also the implementation of practical mechanisms proven by international experience.

Important examples of successful academic integrity policies are the world's leading universities - Harvard University (USA), University of Oxford (UK) and University of Melbourne (Australia). Their experience shows that compliance with the principles of integrity is possible only under the conditions of a combination of clear regulatory acts, effective control procedures and a developed culture of academic ethics among students and teachers.

The article presents a comparative analysis of institutional models of ensuring academic integrity at leading universities in the world - Harvard University (USA), University of Oxford (UK) and University of Melbourne (Australia). The key elements of normative, institutional and technological support for academic integrity are identified, as well as preventive mechanisms for the formation of academic culture. Based on the results obtained, recommendations are proposed for the adaptation of international experience in the Ukrainian educational space. The need for a combined model that combines ethical and value principles, institutional flexibility and technological and preventive approach is substantiated.

Keywords: *academic integrity, anti-plagiarism, university policy, international experience, educational ethics, digital tools, educational reform.*